

Słowo wstępne

Introduction

Teresa Liszcz urodziła się 26 maja 1945 r. w Choinach (woj. lubelskie). W 1959 r. rozpoczęła naukę w Liceum Ogólnokształcącym im. Unii Lubelskiej w Lublinie, którą ukończyła w 1963 r. Studia na Wydziale Prawa UMCS odbyła w latach 1963–1968, osiągając doskonałe wyniki na zaliczeniach i egzaminach. Już wówczas wykazywała zainteresowania naukowe, realizując je poprzez działalność w Kole Naukowym Prawników, którego była przewodniczącą. Studia ukończyła z wynikiem bardzo dobrym.

Patrząc z perspektywy aktualnej pozycji Szanownej Jubilatki w środowisku nauki polskiego prawa pracy, trudno uwierzyć w to, że mało brakowało, aby podjęła pracę w Katedrze Prawa Cywilnego, której była stypendystką naukową. To właśnie z prawa cywilnego, które od zawsze budzi Jej podziw pięknem swych konstrukcji, napisała pod kierunkiem prof. Jerzego Ignatowicza, uznaną za bardzo dobrą, pracę magisterską na temat spółki cywilnej.

W związku z wakatem na stanowisku kierownika Katedry Prawa Cywilnego po śmierci prof. Aleksandra Woltera, pierwszą propozycję pracy otrzymała jednak od prof. Eugeniusza Modlińskiego z Katedry Prawa Pracy i Ubezpieczeń Społecznych. Jej przyjęcie stało się początkiem naukowej przygody Teresy Liszcz z prawem pracy. Zainteresowania prawem cywilnym niewątpliwie przesądziły o wyborze przedmiotu badań naukowych podjętych w czasie pracy na stanowisku asystenta, a następnie starszego asystenta. Ich zwieńczeniem stała się praca doktorska pod tytułem *Nieważność czynności prawnych w umownych pracowniczych stosunkach pracy*. Na jej podstawie w 1974 r. Teresa Liszcz uzyskała stopień doktora nauk prawnych, w konsekwencji czego z dniem 1 czerwca 1974 r. została powołana na stanowisko adiunkta w Zakładzie Prawa Pracy. W międzyczasie odbyła aplikację sądową, zakończoną egzaminem sędziowskim z bardzo dobrym wynikiem.

Pracę dydaktyczną i naukową łączyła z pracą społeczną i organizacyjną na rzecz UMCS, należąc od 1 października 1969 r. do Związku Nauczycielstwa

Polskiego oraz Zrzeszenia Prawników Polskich, a także pełniąc między innymi funkcję Sekretarza Komisji Dyscyplinarnej dla Studentów UMCS (do grudnia 1974 r.), członka Senackiej Komisji ds. Wyborów (1981), członka Senackiej Komisji ds. Opracowania Projektu Statutu UMCS (1981/1982), członka Senatu UMCS – przedstawiciela młodszych pracowników WPiA (1981–1985), członka Senackiej Komisji ds. Okresowej Oceny Wyników Pracy Nauczycieli Akademickich (1987), członka Senackiej Komisji Dydaktycznej (1987), Przewodniczącej Odwoławczej Komisji Dyscyplinarnej dla Studentów UMCS (1993–1996). Na ten okres przypada również pełnienie funkcji ławnika w Sądzie Pracy w Lublinie (1988–1989).

Po uzyskaniu stopnia doktora zainteresowania naukowe Teresy Liszcz skoncentrowały się na problematyce pozaumownych stosunków pracy, w szczególności zaś na stosunku pracy z powołania. Badania w tym zakresie zaowocowały znaczną liczbą publikacji oraz rozprawą habilitacyjną pt. *Stosunek pracy dyrektora przedsiębiorstwa państwowego w PRL* (Lublin 1988). Na jej podstawie uzyskała w dniu 22 maja 1988 r., na mocy uchwały Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego, stopień doktora habilitowanego. Z dniem 1 października 1988 r. Teresa Liszcz została mianowana na stanowisko docenta w Zakładzie Prawa Pracy, zaś z dniem 1 lutego 1989 r. została powołana na Kierownika Zakładu Prawa Pracy i pełni tę funkcję do chwili obecnej. W dniu 17 grudnia 1992 r. otrzymała pierwsze mianowanie na stanowisko profesora nadzwyczajnego UMCS.

Wśród wielu aktywności Szanownej Jubilatki szczególne miejsce zajmuje bogata i wszechstronna działalność społeczna i publiczna. W ramach pierwszej, poza wspomnianą wyżej pracą organizacyjną na rzecz Uczelni, nie sposób pominąć zaangażowania w ruch związkowy oraz roli, jaką Profesor Teresa Liszcz odegrała w procesie powstania i rozwoju struktur NSZZ „Solidarność” na UMCS. Od 1969 r. była członkiem Związku Nauczycielstwa Polskiego, pełniąc w Radzie Zakładowej ZNP funkcję społecznego radcy prawnego. Aktywność w ramach NSZZ „Solidarność” Teresa Liszcz rozpoczęła 24 września 1980 r., wchodząc – jako przewodnicząca komitetu założycielskiego „Solidarności” Wydziału Prawa – w skład Tymczasowego Zespołu Koordynacyjnego NSZZ „Solidarność”. Na zebraniu Uczelnianego Założycielskiego Zebrania Delegatów w dniu 2 października 1980 r. ówczesna dr Teresa Liszcz została wybrana do Uczelnianego Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność”. Równocześnie pełniła funkcję przewodniczącej Koła NSZZ „Solidarność” na Wydziale Prawa i Administracji. W dniu 16 grudnia 1980 r. I Sprawozdawczo-Wyborcze Zakładowe Zebranie Delegatów NSZZ „Solidarność” UMCS wybrało ją do składu pierwszej Komisji Zakładowej Związku. Funkcję tę pełniła do 26 maja 1981 r., oczywiście nie kończąc współpracy z Komisją Zakładową, która dnia 1 czerwca 1989 r., po relegalizacji związku, powołała dr Teresę Liszcz do Zespołu Roboczego ds. Represjonowanych po

ogłoszeniu stanu wojennego. Z okazji XXV-lecia NSZZ „Solidarność” UMCS w dniu 20 grudnia 2005 r. została uhonorowana odznaką „Wiernych”, przyznawaną osobom, które są członkami NSZZ „Solidarność” od 1980 r., z potwierdzeniem przynależności w 1989 r.

Działalność publiczną w wymiarze ogólnokrajowym Profesor Teresa Liszcz rozpoczęła w 1989 r., kiedy z ramienia ZSL, przy poparciu „Solidarności”, uzyskała w wyborach parlamentarnych mandat posła na Sejm Kontraktowy już w pierwszej turze, jako jedna spośród trzech kandydatów koalicji partyjno-rządowej. W swej pierwszej poselskiej kadencji brała udział w pracach Komisji Ustawodawczej, Komisji Konstytucyjnej, Komisji Kultury i Środków Przekazu oraz Komisji Edukacji, Nauki i Postępu Technicznego. Natomiast w Sejmie I kadencji w latach 1991–1994 przewodniczyła Komisji Ustawodawczej, była członkinią Komisji Polityki Społecznej, a także Komisji Konstytucyjnej.

Równoległe z działalnością poselską, w 1991 r. pełniła funkcję sekretarza stanu ds. społeczno-ekonomicznych i problemów wsi w Kancelarii Prezydenta RP Lecha Wałęsy.

Lata 1994–1997 to okres przerwy w pracy parlamentarnej. Profesor Teresa Liszcz pełniła wówczas funkcję doradcy Prezesa NIK, wchodząc też w skład Kolegium NIK. W latach 90. pracowała również w Komisji Reformy Prawa Pracy, która przygotowała tzw. nowelę lutową do Kodeksu pracy, uchwaloną w 1996 r.

Po czteroletniej przerwie wróciła do parlamentu, uzyskując w wyborach w 1997 r. mandat poselski po raz trzeci. Pracowała wówczas w Komisji Polityki Społecznej oraz Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka.

W wyborach parlamentarnych w 2001 r. została wybrana do Senatu w okręgu lubelskim. W izbie wyższej parlamentu przewodniczyła Komisji Ustawodawstwa i Praworządności, należała także do Komisji Regulaminowej, Etyki i Spraw Senatorskich.

Intensywnej działalności na forum parlamentarnym towarzyszyło zaangażowanie w pracę biura poselskiego (później senatorskiego) w Lublinie. Wrażliwości na ludzką krzywdę nigdy Szanownej Jubilatce nie brakowało, co sprawiło, że potrzebujący pomocy zawsze byli wysłuchani i pomocy tej im nie odmawiano.

Oceniając lata pracy w parlamencie, Pani Profesor powiedziała: „Jak patrzę wstecz na swoje posłowanie, to myślę, że udało mi się sporo zrobić, jak na posła bez mocnej pozycji politycznej”. Zasadności tego stwierdzenia nie sposób podważyć, patrząc na dokonania Szanownej Jubilatki w zakresie działalności ustawodawczej. Z wielkim zaangażowaniem i pasją zajmowała się Pani Profesor redagowaniem projektów aktów prawnych w Komisji Ustawodawczej, ich referowaniem jako poseł sprawozdawca, czy zgłaszaniem poprawek do ustaw. Ma na swoim koncie tak ważne – nie tylko dla prawa pracy – dokonania, jak współautorstwo tekstów pierwszej ustawy o rehabilitacji osób niepełnosprawnych z 1991 r. i ustawy o ochronie zwierząt, doprowadzenie do uchylecia art. 40 ustawy wy-

padkowej z 1975 r., wyłączającego możliwość dochodzenia na podstawie prawa cywilnego dodatkowych roszczeń z tytułu wypadku przy pracy, czy do zmiany kodeksu karnego w zakresie zakwalifikowania jako przestępstwo prowadzenia pojazdów mechanicznych w stanie nietrzeźwym.

Po śmierci prof. A. Kijowskiego Teresa Liszcz została dokooptowana do składu Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Pracy, której prace zakończyły się w 2006 r. przygotowaniem projektu Kodeksu pracy i Zbiorowego kodeksu pracy.

W grudniu 2006 r. Profesor Teresa Liszcz została wybrana przez Sejm sędzią Trybunału Konstytucyjnego. Praca w Trybunale, choć związana z trudami cotygodniowych podróży do Warszawy, stała się kolejną pasją Szanownej Jubilatki. Wielokrotnie, mając przekonanie o słuszności swoich racji, walczyła o wydanie orzeczeń korzystnych dla pracowników, a gdy nie udało się Jej tego osiągnąć, zgłaszała zdanie odrębne do wyroku. Ta konsekwentna propracownicza postawa i obrona interesów słabszych stała się podstawą do przyznania Pani Profesor w 2013 r. przez „Gazetę Prawną” Złotego Paragrafu.

Należy podkreślić, że w ciągu prawie 47 lat pracy na UMCS Jubilatka, mimo sprawowania różnych funkcji publicznych, nigdy nie przerwała prowadzenia zajęć dydaktycznych i nie korzystała z jakichkolwiek urlopów, poza wypoczynkowymi. Obowiązki publiczne nie spowodowały również zaprzestania pracy naukowej. Konsekwentnie powiększany dorobek publikacyjny ugruntowywał pozycję Profesor Teresy Liszcz w środowisku nauki prawa pracy. Świeżość koncepcji i dyskursu naukowego, którego pierwszą próbę stanowiła doskonała książka o nieważności czynności prawnych, a także dążenie do prawdy, bezkompromisowość i nieuleganie modom w badaniach to cechy twórczości naukowej Szanownej Jubilatki. Stanowią one o wartości i wszechstronności przekazu w licznych publikacjach o bardzo zróżnicowanym charakterze. Są wśród nich podręczniki akademickie. Jeden z nich, którego już dziesiąte wydanie ukazało się w 2014 r., zyskał uznanie nie tylko studentów. To głównie oni są jego adresatami, z myślą o nich został napisany, stanowiąc wyraz odpowiedzialnego, wymagającego i starannego podejścia do dydaktyki akademickiej, do której Szanowna Jubilatka przywiązuje szczególnie dużą wagę.

W obszarze twórczości ściśle naukowej Profesor Teresa Liszcz nie ogranicza pola badań. Jest w nich bowiem miejsce na zagadnienia zarówno z zakresu indywidualnego, jak i zbiorowego prawa pracy, ale także prawa urzędniczego i prawa ubezpieczeń społecznych. Podejmowała między innymi problematykę: pozaumownych stosunków pracy, ustania stosunku pracy, ochrony rodziny w prawie pracy, odpowiedzialności odszkodowawczej pracodawcy, podporządkowania pracownika w stosunku pracy oraz konstytucyjnych zasad prawa pracy. Egzemplifikacją tych zainteresowań są ważne dla nauki prawa pracy publikacje, w szczególności takie, jak: *Pozauumowne stosunki pracy*, [w:] *Prawo pracy RP w obliczu przemian*, red. M. Matey-Tyrowicz, T. Zieliński, Warszawa 2006; *Komentarz do*

ustawy z dnia 28 grudnia 1989 roku o szczególnych zasadach rozwiązywania stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy o zmianie niektórych ustaw, [w:] *Prawo pracy. Komentarz*, red. Z. Salwa, t. II, Warszawa 1998; *Komentarz do ustawy z dnia 13 marca 2003 roku o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników*, [w:] *Prawo pracy. Komentarz*, red. Z. Salwa, t. II, Warszawa 2005; *Prawo pracy a rodzina*, [w:] *Prawo pracy a rodzina. Układy zbiorowe pracy*, red. T. Liszcz, Warszawa 1996; *Prawo pracy instrumentem polityki prorodzinnej państwa*, „Praca i Zabezpieczenie Społeczne” 2007, nr 6; *Odpowiedzialność odszkodowawcza pracodawcy wobec pracownika*, cz. 1, „Praca i Zabezpieczenie Społeczne” 2008, nr 12, cz. 2, „Praca i Zabezpieczenie Społeczne” 2009, nr 1; *Podporządkowanie pracownika a uprawnienia kierownicze pracodawcy w stosunku pracy – relacja pojęć*, [w:] *Księga jubileuszowa Profesora Henryka Lewandowskiego*, red. Z. Góral, Warszawa 2009; *W sprawie podporządkowania pracownika*, [w:] *Współczesne problemy prawa pracy i ubezpieczeń społecznych*, red. L. Florek, Ł. Pisarczyk, Warszawa 2011; *Konstytucyjne zasady prawa pracy*, [w:] *Konstytucyjny ustrój państwa. Księga jubileuszowa Profesora Wiesława Skrzydło*, red. T. Bojarski, Lublin 2000; *Konstytucyjna zasada ochrony pracy*, [w:] *Prawo pracy. Refleksje i poszukiwania. Księga jubileuszowa Profesora Jerzego Wrątnego*, red. G. Uścińska, Warszawa 2013; *Praca i kapitał w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, [w:] *Księga jubileuszowa dedykowana Profesor Ewie Gdulewicz w siedemdziesięciolecie urodzin*, „Studia Iuridica Lublinensia” 2014, t. XXII; *W sprawie sprawiedliwości w prawie pracy*, [w:] *Aksjologiczne podstawy prawa pracy i ubezpieczeń społecznych*, red. M. Skąpski, K. Ślęzak, Poznań 2014.

W wielu opracowaniach naukowych Profesor Teresy Liszcz można znaleźć odniesienia do społecznej nauki Kościoła, poprzez eksponowanie istotnych dla współczesnych stosunków pracy treści zawartych w encyklikach *Rerum Novarum*, *Laborem Exercens*, *Redemptor Hominis*.

Sporą część aktywności pisarskiej Szanownej Jubilatki zajmują opracowania popularyzatorskie i publicystyczne. Wynika to z podzielanej przez Nią, a wyrażonej przez prof. Eugeniusza Modlińskiego, opinii, że „prawo pracy żyje, jest potrzebne ludziom”. Cechami publicystyki Profesor Teresy Liszcz są bezkompromisowość i odwaga w głoszeniu – nie zawsze powszechnie podzielanych – poglądów. Prezentuje je również w pracy dydaktycznej, zarówno podczas wykładów, jak i seminariów dla studentów i doktorantów. Każda z tych form działalności dydaktycznej Pani Profesor cieszy się uznaniem i popularnością. Jest promotorem kilkuset prac magisterskich oraz dziesięciu prac doktorskich. Zajęcia, w szczególności seminaryjne, cechuje atmosfera zyczliwości i serdeczności, połączona jednak z wysokimi wymaganiami merytorycznymi stawianymi ich uczestnikom.

Uwagę powyższą można odnieść także do relacji między Panią Profesor, jako Kierownikiem Zakładu Prawa Pracy, a Jej współpracownikami. Zebrania zakładowe stanowią forum nie tylko dyskusji naukowej. Jest w nich również miejsce na rozmowy o odbytych podróżach, o których z pasją opowiada Pani Profesor, o dobrej książce czy filmie, na które Szanowna Jubilatka znajduje zawsze czas, mimo – jak sama podkreśla – ciągłego jego braku, a nawet na „babskie” ploteczki. Nie brak w ich trakcie także wątków prywatnych, obrazujących zamiłowanie Jubilatki do zbierania grzybów i jagód oraz wielkie oddanie i miłość dla zwierząt, w szczególności kotów, których Jubilatka ma kilka.

Opis dokonań Profesor Teresy Liszcz oraz ważnych w Jej życiu zawodowym zdarzeń jest z pewnością niekompletny. Realizuje jednak przyjęte przez autorów założenie zaprezentowania w nim Jubilatki jako naukowca oraz oddanego sprawom publicznym i społecznym wrażliwego człowieka. Wykorzystaliśmy zatem przy okazji tego jubileuszu szansę pokazania tych cech Szanownej Pani Profesor, dzięki którym osiągnęła tak wiele i wiele jeszcze osiągnie, na co liczą zapewne nie tylko piszący te słowa.

*Anna Kosut
Wiesław Perdeus*